

na Istok, prisili ih dužd Henrik Dandolo, da mu pomognu u novembru 1202. osvojiti i razvaliti Zadar, a onda buduće godine srušiti bizantinsko carstvo, na kojega se razvalinama podiže slabo latinsko carstvo. Zadranu obnovu doduše grad, poglavito uz pomoć kneza Domalda od plemena Svačića, ali videći, da ne mogu dobiti pomoći ni od kralja Emerika ni od hercega Andrije, i opet se početkom 1205. pokore Veneciji uz veoma teške uvjete.

Bosna i bogomilstvo. Oko toga se vremena uplitao Emerik u srpske i bugarske prilike i uzme (1201) naslov kralja Srbije i Bugarske, a onda obrati pažnju na Bosnu, naročito na bogomilstvo (patarenstvo). Bogomilstvo je istočnoga podrijetla, i to neka vrst gnostičko-manihejskoga nauka, što ga doniješe bizantinski vojnici u evropski dio carstva, a odavle se onda raširi među Bugare (oko 930.). Tu mu podade neki pop Jeremije, ili samozvani Bogomil, slovensku spoljašnjost, uzevši za osnovu slovenske crkvene knjige. Bogomili vjerovali su u jednog boga, pače i u trojstvo, ali ga ne držahu tvorcem neba i zemlje, jer učahu, da je bog stvorio samodušu i sve nevidljivo, a sve ostalo vidljivo i materijalno nečastivi (ili zli bog). Bogomilstvo dakle imalo je dualistički značaj, onako kao vjera Zoroastrova. Za Hrista su naučali bogomili, da je bio samo najviši anđeo s prividnim tijelom, pa stoga su i muka i smrt njegova tek prividne. Zbacivali su sve sakramente, vas stari zavjet, a od molitvi pridržali su jedini „Očenaš“. Razvijene hierarhije nijesu poznavali, već jedino djeđa (kao biskup), gosta (kao svećenik) i starca (kao đakon), dok su strojnici imali širiti nauk. Crkve i oltare nijesu gradili, nego su se na službu božju, koja se sastojala u pjevanju i lomljenju kruha, skupljali po šumama ili u običnoj kakvoj sobi. Oni, koji strogo ispunjavahu propise bogomilske, zvali su se savršeni, dok su ostali vjernici postajali takovima pred smrt, odrekavši se svijeta i svega materijalnoga, a u prvom redu žene. Savršeni su bogomili veći dio života provodili kao samci u postu i molitvi. Iz Bugarske uvuče se bogomilstvo najprije u Srbiju, a onda najkasnije sredinom XII. vijeka u Bosnu, gdje mu je možda pogodna bila borba dalmatinskih Latina protiv slovenske službe božje i knjigâ, jer je Bosna bar od sredine XII. vijeka — dakle poslije svoga pridruženja ugarsko-hrvatskomu kralju — pripala spljetskoj nadbiskupiji. Poradi pristajanja uz ovu herezu pozove kralj Emerik na zahtjev pape Inocenta III. bana Kulina na odgovornost. Poslije posebne istrage odreknu se onda bosanski bogomili (1203)